

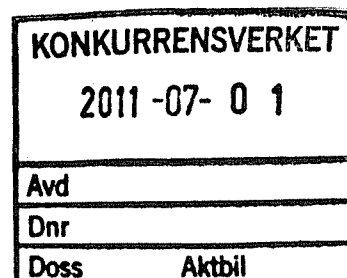
**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 1**DOM**
2011-07-01
Meddelad i
GöteborgMål nr
2580-11 E, 2614-11 E,
2676-11 E
Enhet 1:1**SÖKANDE**1. Dahrén Arkitekter AB, 556666-1939
Göteborgsvägen 12
441 43 Alingsås2. Liljewall arkitekter AB, 556145-0379
Töpelsgatan 5b
416 55 GöteborgOmbud för 2:
Advokaten Kaisa Adlercreutz och jur.kand. Joel Gustafsson
MAQS Law Firm Advokatbyrå AB
Box 11918
404 39 Göteborg3. LOHK Arkitektkontor AB, 556130-3149
Box 5287
402 25 Göteborg**MOTPART**Göteborgs Stad
Lokalförvaltningen
Box 4071
400 40 GöteborgOmbud:
Stadsjuristerna Anna Frykestig och Markus Landahl
Stadskansliet
Juridiska Enheten
404 82 Göteborg**SAKEN**

Överprövning enligt lagen (2007: 1091) om offentlig upphandling (LOU)

DOMSLUT

Förvaltningsrätten bifaller Dahrén Arkitekter AB:s och Liljewall arkitekter AB:s ansökningar och förordnar att upphandlingen Arkitekttjänster, med dnr N 230-0027/11, ska göras om.

Förvaltningsrätten avslår LOHK Arkitektkontor AB:s ansökan.

Dok.Id 87055

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 53197	Sten Sturegatan 14	031 - 732 70 00	031 - 711 78 59	måndag - fredag
400 15 Göteborg		E-post: forvaltningsratten@goteborg.dom.se		09:00-15:00

BAKGRUND

Göteborgs Stad, Lokalförvaltningen, (kommunen) har genomfört en upphandling av ramavtal för arkitekttjänster, dnr N 230-0027/11. Tilldelningsbeslut fattades den 28 februari 2011.

ANSÖKNINGARNA**Liljewall arkitekter AB**

Liljewall arkitekter AB (Liljewall) ansöker om överprövning av kommunens upphandling och yrkar i första hand att upphandlingen ska rättas, varvid bolagets anbud ska erhålla maximalt monetärt avdrag för utvärderingskriterierna arkitektonisk verkshöjd och kvalitet, kvalitetssäkring och miljösäkring. I andra hand yrkas att upphandlingen ska göras om. Liljewall anför bl.a. följande.

Utvärderingen

Det kan noteras att av totalt tjugooåttan anbud har fjorton förkastats på grund av påstådda formella brister. Det stora antalet förkastade anbud tyder i sig på att förfrågningsunderlaget inte utformats med tillräcklig tydlighet. Förfrågningsunderlaget måste vara så tydligt utformat att en anbudsgivare på bästa sätt kan lämna ett konkurrenskraftigt anbud.

Arkitektonisk verkshöjd och kvalitet

Utvärderingskriterierna arkitektonisk verkshöjd och kvalitet, kvalitetssäkring och miljösäkring har inte presenterats på ett tydligt sätt i förfrågningsunderlaget.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 1

DOM

Sida 3
2580-11 E, 2614-11 E
2676-11 E

Liljewall har som föreskrivits i förfrågningsunderlagets bilaga 1 till administrativa föreskrifter "Utvärderingskriterier", valt ut två projekt för bedömning av arkitektonisk verkshöjd och kvalitet, Sunnerbogymnasiet i Ljungby och Kolla Backe, ett bostadsområde i Kungsbacka.

I bilaga 1, punkten 3b, anges endast vad som menas med arkitektonisk verkshöjd, nämligen byggnadens originalitet, individualitet och självständighet, och vad som menas med arkitektonisk kvalitet, nämligen hur väl byggnaden stödjer den verksamhet som bedrivs där, hur väl den marknadsför den verksamhet som bedrivs där, hur den ökar områdets attraktivitet, hur den främjar mötet mellan människor, hur den vämnar och anpassar sig till stadsrum, landskapsrum och kulturarv och hur den uttrycker vår samtid och skapar skönhetsupplevelser och engagemang. Kommunen har således enbart i generella termer angett vad som avses med utvärderingskriteriet arkitektonisk verkshöjd och kvalitet.

Några särskilda bedömningskriterier har inte uppställts utöver att kommunen har angett hög, god, acceptabel respektive otydligt eller svårbedömt som olika nivåer. Vad som avses med t.ex. hög eller god har inte över huvud taget redovisats. Någon närmare vägledning för bedömningen har således inte lämnats. Anbudsgivarna har därmed inte haft tillräcklig vägledning för att kunna utforma sina anbud på bästa sätt (jfr Kammarrättens i Göteborg dom den 20 mars 2009, mål nr 6996-08). Än mindre har det framgått hur dessa kriterier skulle poängsättas (jfr Kammarrättens i Göteborg dom den 16 februari 2011, mål nr 4646-10).

Av förfrågningsunderlaget har inte framgått att det är de kriterier som finns uppställda i förfrågningsunderlagets bedömningsmall som faktiskt skulle ligga till grund för poängsättningen. Av de kommentarer som kommunen har lämnat i bedömningsprotokollet kan tydligt utläsas att en rad parametrar har vägts in i bedömningen som inte har presenterats på

förhand för anbudsgivarna. Även bedömningsprotokollet hade kunnat presenteras i förfrågningsunderlaget. Eftersom så inte har skett har kommunen förbehållit sig rätten att i efterhand bestämma grunderna för den närmare bedömningen av anbudet.

Kommunen har vidare begränsat redovisningen av utvärderingsbyggnader till en omfattning av högst tre sidor per projekt med största format A3, ett utrymme som är mycket begränsat.

Förfrågningsunderlaget uppfyller mot angiven bakgrund inte de krav som ställs avseende förutsebarhet och transparens, i syfte att anbudsgivarna ska kunna ges tillräcklig vägledning för att kunna lämna in ett konkurrenskraftigt anbud. Liljewall skulle ha erhållit ett högre monetärt avdrag redan på det anbud som lämnats in. Om förfrågningsunderlaget varit än mer tydligt hade Liljewalls anbud kunnat vara annorlunda utformat och hade då under alla omständigheter erhållit högre monetära avdrag.

Kvalitets- och miljösystem

Kommunen har bedömt anbudsgivarnas kvalitets- och miljöledningssystem både som ska-krav och utvärderingskriterium. I denna del har inte på ett tillräckligt tydligt sätt beskrivits vilken information som anbudsgivarna ska lämna i dessa avseenden, eller hur dessa system ska utvärderas.

I förfrågningsunderlaget, punkten AUB.31, punkten B, anges under rubriken "Uppgifter för prövning av anbudsgivare" att anbudsgivaren ska bifoga redovisning av delar av sitt kvalitetsledningssystem respektive miljöledningssystem. Emellertid har också uttryckligen angetts att för det fall anbudsgivaren är certifierad enligt t.ex. ISO behöver endast certifikat bifogas och någon beskrivning ska inte lämnas. På ännu ett ställe, punkten AUB.31, punkten C, anges att anbudsgivarna ska redovisa valda delar av sitt kvalitets- respektive miljöledningssystem. Här har angetts att

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 1**DOM**2580-11 E, 2614-11 E
2676-11 E

“Erfarenhetsåterföring av projekt” och “Egenkontroll” respektive “Fortbildning avseende miljöfrågor” och “materialval i projekt” ska beskrivas på högst en A4-sida vardera. Vidare anges vad anbudsgivarna ska redovisa vad gäller kvalitet och miljö, punkterna AUB.515, AUB.516, AUC.221 och AUC.222, för det fall anbudsgivaren inte är certifierad. Att kommunen redogör för kvalitets- och miljöledningssystem på ett flertal ställen i förfrågningsunderlaget gör att det blir otydligt samt att det också förekommer olika uppgifter avseende vad anbudsgivaren faktiskt ska redovisa. Dessutom ges en utförlig redovisning på vilka minimikrav som gäller om certifiering inte finns.

Liljewall, som är certifierade enligt ISO 9001:2002 och ISO 14001:2004, har mot bakgrund av förfrågningsunderlagets utformning inte lämnat in några beskrivningar avseende själva kvalitetsledningssystemet respektive miljöledningssystemet. Däremot har Liljewall gett in efterfrågade beskrivningar enligt bilaga C6a, C6b, C7a och C7b. Denna information var den enda information som var möjlig att lämna, eftersom företaget är certifierat, och informationen skulle rymmas på en A4-sida. Trots detta har bolaget erhållit noll kronor i avdrag avseende såväl kvalitetssäkring som miljösäkring. Kommunen anger i sin bedömning ”system som finns, men där det ej tydligt framgår hur det används”. Kommunens bedömning kan ifrågasättas med hänsyn till att Liljewall dels har redogjort för vad som efterfrågas i förfrågningsunderlaget dels faktiskt är certifierade. Det ligger i sakens natur att ett företag som är certifierade enligt ISO har system som faktiskt används och som även är föremål för löpande revision. I annat fall skulle företaget inte kunna behålla sin certifiering.

I bedömningsprotokollet för Liljewall framgår bl.a. att det i bolagets anbud saknas hänvisning till rutiner, checklistor etc. Detta har angivits avseende såväl kvalitet som miljö. Det ifrågasätts var i förfrågningsunderlaget det anges att sådana rutiner, checklistor etc. skulle inges. Kommunen har till

och med i sitt yttrande angett att detta enbart varit en möjlighet för anbudsgivarna. Liljewall har således erhållit noll poäng, dvs. inget monetärt avdrag, med enbart motivering att rutiner, checklistor etc. saknas. För underkriteriet erfarenhetsåterföring av projekt anges enbart att bilaga Dagordning internt uppdragsmöte saknas. Inte heller i detta avseende har det varit tydligt vilken information som anbudsgivarna har haft att presentera. I förfrågningsunderlaget saknas helt vägledning för hur kvalitetssäkring respektive miljösäkring skulle komma att beskrivas.

Redan det att kommunen redogör för kvalitets- och miljöledningssystem på ett flertal ställen i förfrågningsunderlaget skapar en otydlighet. Till detta kommer också att det förekommer olika uppgifter avseende vad anbudsgivaren faktiskt ska redovisa. Dessutom ges en utförlig redovisning på vilka minimikrav som gäller om certifiering inte finns. Anbudsgivarna har även med avseende på redovisning av utvärderingskriterierna kvalitetssäkring och miljösäkring haft ett mycket begränsat utrymme.

Bristande likabehandling

Vid en genomgång av gjorda bedömningar av andra anbudsgivare kan konstateras att kommunen inte varit konsekvent, vilket är oförenligt med principen om likabehandling. Detta avser bedömningen av FO Arkitektkontor AB:s och White Arkitekter AB:s anbud. Trots att anbudet inte skiljer sig märkbart åt, har Liljewall fått lägre monetärt avdrag.

Sammanblandning av kvalificerings- och utvärderingsfas

Att använda samma krav/kriterier i såväl kvalificeringsfasen som i utvärderingsfasen är oförenligt med LOU. Kommunen har dessutom agerat i strid med LOU genom att i sig utvärdera anbudsgivarnas kvalitets- och miljöledningssystem. Liljewall hänvisar i denna del till bl.a. en rapport från Konkurrensverkets, Miljökrav i offentlig upphandling (s. 29), i vilken

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 1**DOM**2580-11 E, 2614-11 E
2676-11 E

anges att det vid utvärderingsfasen inte är tillåtet att utvärdera befintligt, eller poängsätta olika bevis för miljöledningssystem, eftersom det inte har en koppling till själva föremålet för kontraktet. Kammarkollegiet har angett att miljöhänsyn [vilket inte är detsamma som miljöledningssystem] kan beaktas som ett tilldelningskriterium och utvärderas, Utformning av förfrågningsunderlag för varor och tjänster (s. 44).

Genom att samma kriterier/krav har använts i båda faserna och genom att i utvärderingsfasen använda kriterier som i själva verket är att hänföra till anbudsgivarnas förmåga, har kommunen sammanblandat kvalificerings- och utvärderingsfasen i upphandlingen. Det åligger kommunen att visa på vilket sätt dessa utvärderingskriterier syftar till att anta det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet.

Fördelningsnyckel

Kommunen avser att teckna ramavtal med tio arkitektkontor. Dessa kommer att rangordnas i en fallande skala. Det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet erhåller ramavtal som nummer ett i rangordningen osv. Kommunen har vidare angett vilken uppdragsvolym som respektive antagen ramavtalsleverantör av totalt tio kommer att erhålla då uppdragen utförs, nummer ett erhåller 25 procent, nummer två och tre 15 procent, nummer fyra till sex 10 procent och nummer sju till tio 10 procent.

Med hänsyn tagen till denna fördelningsnyckel, och det faktum att det får hållas för givet att det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet är detsamma som det bästa anbudet i den mening som avses i 5 kap. 6 § andra stycket LOU, kommer det bästa anbudet i upphandlingen enbart att tilldelas cirka 20 procent av den totala volymen. Resultatet är att kommunen på ett mycket tydligt sätt är förhindrad att vid varje enskilt avropstillfälle välja det bästa anbudet, eftersom endast cirka 20 procent av uppdragen ska

avropas från den leverantör som lämnade det bästa anbudet. Den volymfördelning som fastslås i förfrågningsunderlaget står därför i strid med likabehandlingsprincipen.

Uppdragstilldelningen till respektive leverantör anges med ungefärliga procentsatser. En sådan utformning strider mot principen om transparens, eftersom hänvisningen till en ungefärlig summa skapar en osäkerhet hos leverantören om hur många procent av uppdragen som denne kommer att tilldelas. Det öppnar även upp för en viss nivå av godtycke från kommunens sida, eftersom det inte utgör ett exakt mått.

Kommunen har också förbehållit sig en ovillkorlig rätt att inför varje uppdrag helt godtyckligt välja en leverantör av tio antagna. Någon avvägning vad gäller lämplig balans mellan olika motstående intressen ska inte heller göras av den upphandlande myndigheten. Den modell som använts talar närmast för att kommunen vill använda förnyad konkurrensutsättning vid tilldelning av separata uppdrag, enligt 5 kap. 7 § LOU, vilket hade varit en möjlighet som kommunen nu inte har valt. Rangordning ska utgöra huvudregel, även då det under vissa särskilda förutsättningar kan finnas skäl att frångå kravet på rangordning. Därutöver måste ett ramavtals fördelningsnyckel innehålla objektiva grunder för att fastställa i vilken ordning leverantörerna ska ha möjlighet att leverera (se prop. 2006/07:128 s. 175 f.). Den beskrivna fördelningsnyckeln är mot den bakgrunden oförenlig med LOU, såväl enligt 5 kap. som enligt 1 kap. 9 § LOU. Upphandlingen ska därför göras om.

Skada

Upphandlingen har genomförts i strid med LOU i enlighet med vad som anförts. Liljewall har därigenom lidit eller kan komma att lida skada.

Dahrén Arkitekter AB

Dahrén Arkitekter AB (Dahrén) ansöker om överprövning av kommunens upphandling och yrkar att förvaltningsrätten beslutar att utvärderingen ska göras om, alternativt att upphandlingen ska göras om. Dahrén anför bl.a. följande. I de administrativa föreskrifterna, punkten AUB.515, ställs krav avseende kvalitetsledningssystem med hänvisning till kraven enligt punkten AUC.221, varunder anges minimikrav på omfattningen av kvalitetsledningssystem. Av tjugonio inlämnade anbud togs fjorton upp till prövning. Motiveringen till att bolagets anbud inte utvärderades var att anbudet saknade 1) dokumenterade mätbara kvalitetsmål och 2) rutin för korrigerande/förbättrande åtgärd.

Till Dahréns anbud fogades bl.a. företagets kvalitetsmanual och utdrag utvisande företagets kvalitetssäkring avseende erfarenhetsåterföring och egenkontroll. I kvalitetsmanualen, avsnitt 4.1.1, förtydligades aktuella uppgifter. Kvalitetsmanualen i sig är en beskrivning av bolagets många kvalitetsmål. Kvalitetsmålen som anges i avsnitt 1. Omfattning och tillämpning är generella, men underordnat krav som ställs för det specifika uppdraget. Dokumenterade mätbara kvalitetsmål uppnås enligt manualen genom att en kvalitetsplan, avsnitt 4.2.3, upprättas för ett specifikt projekt och att detta följs upp i egenkontrollplan, avsnitt 4.4.5, så att man vet att dessa mål har uppnåtts. Målen i en kontrollplan kan vara tillgänglighet, säkerhet, energihushållning, brand, hälsa och miljö m.m., vilka samtliga i högsta grad är mätbara.

Under ett projekts utförande finns flera kontrollstationer för korrigerande/förbättrande åtgärder, innebärande projekterings- och samordningsmöten, samråd och erfarenhetsåtervinning från byggarbetsplatsen. Avvikelse eller fel åtgärdas. Kvalitetsrevisioner sker av företagets kvalitetsrutiner och genom erfarenhetsåtervinning utvecklas

projekteringsprocessen. I manualen, avsnitt 4.14 Korrigering och förebyggande åtgärder, anges att när avvikelser eller fel upptäcks ska bakomliggande orsaker analyseras för att klarlägga om det inträffade ger anledning till komplettering eller förändring av produkts utformning eller i kvalitetssystemet. Detta är inte projektspecifikt, utan betyder att genom erfarenhetsåtervinning ska sådana fel avhjälpas i framtida projekt och alla kontorets produkter framöver, samt hur bolaget har genomfört arbete och projektering. Rutiner avseende korrigering/förbättrande åtgärder finns på flera ställen i manualen, bl.a. under avsnitten 4.4.6 Projektgenomgång och 4.4.8 Validering och projekt. Vidare framgår att bolaget fortlöpande ser över sina kvalitetsrutiner och genom erfarenhetsåterföring utvecklas projekteringsprocessen. Rutiner för vem som är ansvarig för dessa olika delar redogörs för i manualen. Dahréns kvalitetsmanual har utvecklats sedan 1996. Dateringen den 15 oktober 2006 avser senaste utgåvan. Fler revideringar har gjorts innan detta datum. Detta visar således att bolaget har uppfyllt minimikraven enligt de administrativa föreskrifterna avseende kvalitetsledning. Dahrén skulle därmed ha utvärderats.

ISO 9001 beskriver vad ett ledningssystem för kvalitet är. Dahrén menar att kommunen har sin egen specifika tolkning. Kommunen anger att syftet inte är att alla företag ska ha likadana kvalitetssystem, men bygga på samma principer. Angivna principer behandlas i Dahréns kvalitetsmanual.

LOHK Arkitektkontor AB

LOHK Arkitektkontor AB (LOHK) ansöker om överprövning av kommunens upphandling och anför följande. LOHK ifrågasätter om kommunen utan vidare åtgärd kan fullfölja en upphandling där hälften av anbuden har förkastats av formella skäl och med hänvisning till krav som inte står i rimlig proportion till det som upphandlas. Detta kan inte vara förenligt med LOU och gällande praxis.

GÖTEBORGS STADS SVAR**Liljewall arkitekter AB:s ansökan**

Kommunen anser att Liljewalls ansökan ska avslås och anför bl.a. följande. Anbudsförslaget är uppdelat i tre delar på så sätt att del A omfattar uppgifter om anbudsgivaren, del B uppgifter för prövning av anbudsgivaren (kvalificeringskrav) och del C uppgifter för prövning av anbudet (utvärderingskriterier).

Utvärdering*Arkitektonisk verkshöjd och kvalitet*

Av de administrativa föreskrifterna, punkten AUB.31, och av utvärderingsbilagan, punkterna C3b och 3b, framgår tydligt vilka kriterier som kommer att bedömas och hur omfattande beskrivningen av projekten får vara. Av mallen i utvärderingsbilagan framgår vidare att kriteriet arkitektonisk verkshöjd och kvalitet bedöms utifrån betygen "hög, god, acceptabel respektive otydligt eller svårbedömt".

I bedömningsmallen avseende Liljewall återfinns de olika kriterierna för verkshöjd respektive kvalitet. Kriterierna har bedömts för respektive projekt och har tilldelats ett betyg. Den sammanvägda bedömningen har sedan överförts till bedömningsprotokollet, i vilket också finns kommentarer till bedömningarna. Liljewall har således haft klart för sig hur omfattande beskrivningen av projekten får vara, vad som avses med arkitektonisk verkshöjd och kvalitet och vad man därmed kommer att bedöma samt vilka betygsnivåer som gäller.

Projekt Sunnerbrogymnasiet i Ljungby har redovisats på två A4-sidor. Den första sidan innehåller kortfattad information om projektet och tre bilder.

Den andra sidan består av ett utdrag från framsidan av Sveriges Arkitekters tävlingsblad. Liljewall har endast utnyttjat en tredjedel av den yta som var möjlig för presentationen. Vidare består hälften av det redovisade materialet av ett utdrag från ett tävlingsblad där texten mycket lite beskriver själva byggnaden. Vad gäller projekt Kolla Backe, har Liljewall redovisat detta med fyra fasadbilder på en A4-sida samt en kortfattad information om projektet. Här har Liljewall endast utnyttjat en sjättedel av den yta som varit möjlig. Liljewall har i ringa omfattning utnyttjat givna möjligheter att redovisa sina projekt, eftersom de inte redovisas med någon form av ritning eller situationsplan, eller är de beskrivna. Projektens verkshöjd och kvalitet har således varit mycket svårbedömda. Vad som är god arkitektonisk verkshöjd och kvalitet är inte statiskt och objektivt. Eftersom det är godtagbart att använda sig av en bedömningsgrupp i utvärderingsfasen, ska också gruppens bedömningar godtas så länge bedömningarna görs och betygen sätts utifrån i förfrågningsunderlaget redovisade principer.

Det saknas således skäl att utifrån Liljewalls anbud ge högre monetära avdrag för de redovisade projekten. Kommunen anser sammanfattningsvis att förfrågningsunderlaget uppfyller kraven på förutsebarhet och transparens i denna del och att utvärderingen är gjord på ett korrekt sätt.

Kvalitetssäkring

För Del B gäller följande. En anbudsgivare som är certifierad behöver endast bifoga certifikat. Om anbudsgivaren inte är certifierad ska en redovisning av delar av kvalitetsledningssystemet i företaget inges, AUB.31 punkten B4, med hänvisning till AUB.515.

För Del C gäller följande. Alla anbudsgivare ska ge en beskrivning av hur deras kvalitetsledningssystem tillämpas i företaget vad gäller "Erfarenhetsåterföring av projekt" samt "Egenkontroll" på max en A4-sida

per beskrivning (AUB.31 punkten C6). Av utvärderingsbilagan framgår hur utvärderingen kommer att göras (punkten 6). Där räknas upp en rad frågeställningar som anbudsgivaren ska besvara och på så sätt beskriva hur företaget arbetar. Anbudsgivaren får även hänvisa till sitt kvalitetsledningssystem, i sådant fall ska aktuella sidor bifogas. Det framgår också av utvärderingsmallen att detta utvärderingskriterium bedöms enligt följande tre betyg. System som finns och är i aktivt bruk och som på ett tydligt sätt leder till korrigerande åtgärder och förändrat arbetssätt hos företaget. System som finns och är i aktivt bruk. System som finns, men där det ej tydligt framgår hur det används.

Miljösäkring

För Del B gäller följande. En anbudsgivare som är certifierad behöver endast bifoga certifikat. Om anbudsgivaren inte är certifierad ska en redovisning av delar av miljöledningssystemet i företaget inges, AUB.31 punkten B5 med hänvisning till AUB.516.

För Del C gäller följande. Alla anbudsgivare ska ge en beskrivning av hur deras miljöledningssystem tillämpas i företaget vad gäller "Fortbildning avseende miljöfrågor" och "Materialval i projekt" på max en A4-sida per beskrivning (AUB 31 punkten C7). Av utvärderingsbilagan framgår hur utvärderingen kommer att göras (punkten 7). Där räknas upp en rad frågeställningar som anbudsgivaren ska besvara och på så sätt beskriva hur företaget arbetar. Anbudsgivaren får även hänvisa till sitt miljöledningssystem, i sådant fall ska aktuella sidor bifogas. Det framgår också av utvärderingsmallen att detta utvärderingskriterium bedöms enligt följande tre betyg. System som finns och är i aktivt bruk och som på ett tydligt sätt leder till korrigerande åtgärder och förändrat arbetssätt hos företaget. System som finns och är i aktivt bruk. System som finns, men där det ej tydligt framgår hur det används.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG
Avdelning 1

DOM

2580-11 E, 2614-11 E
2676-11 E

Liljewall har i sin redovisning i huvudsak nöjt sig med en översiktlig information i stället för att mer utförligt beskriva hur Liljewall praktiskt arbetar med miljöfrågor. Hänvisningar till relevanta bilagor saknas också. Denna möjlighet har andra anbudsgivare utnyttjat, trots att de är certifierade. Det saknas därför skäl att rätta upphandlingen och därigenom ge Liljewall ett högre monetärt avdrag.

Likabehandlingsprincipen

Att Liljewall i vissa avseenden gett bedömningsgruppen mycket begränsad information att utvärdera innebär inte att förfrågningsunderlaget har varit bristfälligt. Kommunen har varit noga med att behandla alla anbudsgivare lika och utvärdera anbuden på i förfrågningsunderlaget beskrivet sätt, innebärande att bedömningsgruppens egna erfarenheter av en viss anbudsgivare inte har fått tillmätas betydelse, utan den har gjorts strikt utifrån anbudets innehåll.

Sammanblandning av kvalificeringsfasen och utvärderingsfasen

Att kvalitets- och miljöledningssystem finns innebär inte att det tillämpas på ett tillfredsställande sätt i företagets dagliga verksamhet.

I Miljöstyrningsrådets Rapport 2007:2 anges även att det kan finnas situationer där ett miljöledningsarbete förbättrar kvaliteten på utförande av en tjänst och det därmed kan ha ett värde för den upphandlande myndigheten.

Den upphandlande myndigheten har enligt rättspraxis stor frihet att själv välja utvärderingskriterier så länge kriterierna syftar till att identifiera det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. I utvärderingsfasen har kommunen velat bedöma hur kvalitetslednings- och miljöledningssystemen tillämpas i företaget med avseende på ett par för kommunen viktiga aspekter.

Anbudsgivaren har getts möjlighet att beskriva hur det praktiska arbetet går till på ett par väl avgränsade områden. T.ex. är det viktigt att veta hur positiva och negativa erfarenheter i praktiken tas till vara inför kommande projekt, eftersom kommunen i det ramavtal som upphandlingen avser kommer att anlita leverantören i stor omfattning i en rad sinsemellan liknande uppdrag under minst ett par års tid. Med hänsyn till kommunens fokus på miljöfrågor är det också viktigt att bl.a. få genomlyst hur leverantören utbildar sin personal i dessa frågor. Utvärderingskriteriet har varit både relevant och nödvändigt att ställa i upphandlingen, för att kunna identifiera det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet.

Fördelningsnyckeln

För att kunna använda ett ramavtal för upphandling av arkitekttjänster på ett ändamålsenligt sätt måste en annan fördelningsnyckel än enbart rangordning väljas. Den valda fördelningsnyckeln ger kommunen en möjlighet att utifrån det aktuella projektets behov och inom ramen för den andel av uppdragen som tillkommer varje leverantör tilldela kontraktet till den som kan förväntas leverera den typ av gestaltning som efterfrågas. Det kan också finnas behov av en bebyggelseantikvariskt sakkunnig eller annan specialkompetens i ett uppdrag, vilket då kan tas hänsyn till. Den leverantör som är rangordnad som nummer ett kommer att tilldelas störst andel uppdrag, men den leverantören kommer inte vid varje avrop att vara det mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet. En exakt procentsats är omöjlig att efterleva. Eftersom antalet uppdrag per år kan uppskattas till cirka hundra och då tilldelningen kommer att följas upp kontinuerligt, kommer fördelningsprincipen att kunna efterlevas med minimal felmarginal. Kommunen är bunden av fördelningsnyckeln och har ansvaret för att varje ramavtalsleverantör tilldelas den andel av uppdragen som leverantören har rätt till utifrån sin placering. Uppdragen kommer således att tilldelas enligt förutbestämda objektiva grunder. Att leverantörerna dessutom på förhand

kommer att veta i vilken omfattning de anlitas, och att kommunen har möjlighet att få en varierad gestaltning, utgör en bonus.

Dahrén Arkitekter AB:s ansökan

Kommunen anser att Dahréns ansökan ska avslås och anför bl.a. följande.

Kvalitetsledningssystem

Krav på kvalitetsledningssystem

I de administrativa föreskrifterna under AUB.515 ställs krav på att anbudsgivare ska ha ett kvalitetsledningssystem som minst uppfyller kraven enligt AUC.221. Om kvalitetsledningssystemet inte är certifierat enligt ISO 9001:2000/ISO 9001/2008 ska i anbudet redovisas dokumenterad kvalitetspolicy, dokumenterade mätbara kvalitetsmål, hänvisning till de rutiner som innefattas i organisationens kvalitetsledningssystem och rutin för korrigerande/förbättrande åtgärder. Detta utgör hörnstenarna i ett kvalitetsledningssystem så som det är definierat enligt ISO-standarden. Genom detta ska den upphandlande myndigheten kunna kontrollera att anbudsgivarens kvalitetsledningssystem uppfyller kraven enligt AUC.221. Det är inget krav att hela kvalitetsledningssystemet bifogas anbudet, men om systemet inte är certifierat enligt ISO behöver relevanta delar av det bifogas.

Det kvalitetsledningssystem som anbudsgivaren enligt administrativa föreskrifter AUB.515 måste besitta är ett företagsspecifikt system som ska omfatta företaget och dess verksamhet.

De uppgifter som bolaget lämnat i sitt yttrande genom hänvisningar till sin kvalitetsmanual är av projektspecifik natur och kan inte jämföras med ett företagsspecifikt kvalitetsledningssystem. Dahrén blandar ihop vad som

utgör internt kvalitetsledningsarbete i företaget och det kvalitetsarbete som bedrivs i förhållande till kunder i ett specifikt projekt.

Dokumenterade mätbara kvalitetsmål

Dahréns kvalitetsmanual innehåller inte någon rubrik eller i övrigt något avsnitt som omfattar "mätbara kvalitetsmål". Eftersom inga kvalitetsmål finns angivna i manualen kan de av naturliga skäl inte mätas. Däremot återfinns i bolagets miljöledningssystem under rubrik 2.4 "Miljömål", både övergripande och detaljerade miljömål som dessutom är mätbara. Motsvarande borde ha funnits såvitt gäller "mätbara kvalitetsmål".

Dahrén anför vidare i sin begäran att "dokumenterade mätbara kvalitetsmål uppnås enligt manualen genom att en kvalitetsplan upprättas för ett projekt och att detta följs upp av en egenkontrollplan så att man vet att dessa mål har uppnåtts." Under rubrik 4.2.3 i bolagets manual framgår att "Uppdragsansvarig inför starten av ett uppdrag analyserar dess specifika förutsättningar och sammanställer de hjälpmedel och kvalitetsdokument inklusive eventuell kvalitetsplan som ska användas". Att det i plan- och bygglagen finns krav på att en kvalitetsansvarig ska utses samt att en kvalitetsplan ska upprättas i byggprojekt som omfattas av lagen har ingenting att göra med ett företagsspecifikt kvalitetsledningssystem definierat enligt ISO. Ett kvalitetssystem ska omfatta företaget och dess verksamhet. Kvalitetsmålen ska vara mätbara och är något som företaget och dess medarbetare själva råder över. Projektmålen i de uppdrag som företaget utför kan aldrig ingå i ett kvalitetsledningssystem då de på förhand inte kan utformas och dessutom inte bestäms av det företag som utför uppdraget, utan av uppdragsgivaren.

Kvalitetsmålen, rubrik 4.1.1, som är ytterst allmänt hållna, är inte mätbara och kan inte anses uppfylla de krav som ställs på kvalitetsmålen enligt de administrativa föreskrifterna AUC.221. Exempelvis saknas åtagande att

uppfylla krav och ständigt förbättra kvalitetsledningssystemet och förutsättningar för att upprätta och se över kvalitetsmål. De kvalitetsmål som Dahrén har hänvisat till handlar snarare om hur dess kunder uppfattar bolagets tjänster, än hur bolagets interna kvalitetsarbete ska organiseras.

Vad avser punkten 1, Omfattning och tillämpning, tar denna punkt sikte på hur det operativa arbetet i ett visst projekt ska genomföras. Ett sådant system är i och för sig mycket lovvärt och även det något som efterfrågats i upphandlingen, se punkten AUC.2232. Det är således beställaren som styr över vad kvalitetsplanen ska innehålla. Den kvalitetsplan och egenkontrollplan som enligt Dahrén upprättas i ett specifikt projekt har ingenting med de företagsspecifika kvalitetsmål som efterfrågas.

Av ISO 9001 framgår att mål ska vara tidsbestämda, lätta att tolka, meningsfulla att använda samt ska användas under lång tid så att trender kan utläsas. Exempel på kvalitetsmål och hur de kan mätas kan i bolagets fall var vara en sammanställning över exempelvis antalet projekteringsfel under ett projekt, vilka skulle kunna sammanställas per år för att se vilka justeringar som bör göras i kvalitetssystemet. Dahrén har dock inte redovisat kvalitetsmålen på detta sätt i anbudet eller kvalitetsmanualen, utan endast genom citat ur ISO 9001. Det framgår alltså inte av anbudet vilka målen är, under vilken period de mäts, hur de sammanställs eller hur de leder till justeringar/förbättringar av manualen.

Rutin för korrigerande/förbättrande åtgärd

I bolagets kvalitetsledningssystem finns inga revideringsdatum införda sedan fastställandet den 15 oktober 2006. Kvalitetsmanualen innehåller inte någon rubrik som omfattar "rutin för korrigerande/förbättrande åtgärd" eller innehåller i övrigt något avsnitt som tydligt presenterar bolagets rutiner för korrigerande/förbättrande åtgärder. Dahrén har däremot i sitt anbud bifogat företagets miljöledningssystem, som under rubrik 6.6 och

6.7 tydligt redovisar hur korrigerande åtgärder rapporteras, hur de följs upp och hur de beslutas. Något motsvarande finns inte att finna i Dahréns kvalitetsmanual. Att manualen inte har reviderats på nära fem år utgör ensamt i sig inte något hinder. Det är snarare en konsekvens av att Dahrén inte har några tydliga fastställda rutiner för korrigerande/förbättrande åtgärder.

De korrigerande och förebyggande åtgärder som Dahrén hänvisar till i sitt yttrande är uteslutande av projektspecifik natur och är endast avsedda att lösa avvikelser i ett visst projekt. Även detta finns angivet i förfrågningsunderlaget, AUC.2232, där det anges att kvalitetsplanen ska innehålla "Förslag till uppföljning/revision av kvalitetsplan". Det Dahrén anger i sitt yttrande avseende erfarenhetsåtervinning av fel är på intet sätt redovisat i anbudet, hur det genomförs, vem som ansvarar för det, vem som fastställer ändringar eller hur det förs in i kvalitetssystemet. Dahrén har inte förstått skillnaden mellan den projektspecifika kvalitetsplanen, AUC.2232, och det företagsspecifika kvalitetsledningssystemet, från vilket utvalda delar ska redovisas i anbudet enligt punkten AUB.515.

LOHK Arkitektkontor AB:s ansökan

Kommunen anser att LOHK:s ansökan i första hand ska avvisas och i andra hand avslås samt anför följande. LOHK har i sin begäran om överprövning vare sig angett något preciserat yrkande eller angett några för upphandlingen relevanta omständigheter. Samtliga krav som har uppställts i upphandlingen har stått i proportion till det som ska upphandlas.

DOMSKÄL**Tillämpliga bestämmelser**

Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas (1 kap. 9 § LOU).

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i LOU och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts (16 kap. 5 § LOU).

Om en upphandlande myndighet kräver att leverantören visar upp ett intyg utfärdat av ett oberoende organ om att leverantören iakttar vissa kvalitetssäkringsstandarder, ska myndigheten hänvisa till kvalitetssäkringssystem som bygger på relevanta europeiska standarder på området och vilka kvalitetssäkringssystem är certifierade av organ som uppfyller europeiska standarder för certifiering. Myndigheten ska godkänna likvärdiga intyg från andra organ som är etablerade inom EES. Den ska även godta andra bevis på likvärdiga kvalitetssäkringsåtgärder som lämnas av leverantörer (11 kap. 14 § LOU).

Förvaltningsrättens bedömning*Liljewalls arkitekter AB:s ansökan*Utvärdering av arkitektonisk verkshöjd och kvalitet

I förfrågningsunderlagets bilaga 1 till de administrativa föreskrifterna anges vad som menas med utvärderingskriteriet arkitektonisk verkshöjd, dvs. byggnadens originalitet, individualitet och självständighet, och med kvalitet, dvs. hur väl byggnaden stödjer den verksamhet som bedrivs där, hur väl den marknadsför den verksamhet som bedrivs där, hur den ökar områdets attraktivitet, hur den främjar mötet mellan människor, hur den värnar och anpassar sig till stadsrum, landskapsrum och kulturarv och hur den uttrycker vår samtid och skapar skönhetsupplevelser och engagemang. Samma underkriterier anges i till förfrågningsunderlaget bifogad bedömningsmall, som även använts av bedömningsgruppen.

Underkriterierna framgår således av förfrågningsunderlaget och är på förhand kända för anbudsgivaren.

Därutöver har i förfrågningsunderlaget angetts vilket monetärt avdrag alternativt påslag som kan erhållas, utifrån ett sammanfattande omdöme av utvärderingskriteriet arkitektonisk verkshöjd och kvalitet, innebärande hög, god, acceptabel respektive otydligt eller svårbedömt. Kommunen har senare redogjort för sina bedömningar av anbudet på underkriterienivå i bedömningsmall, och de slutsatser som dragits i bedömningsprotokoll, i vilket även ett sammanfattande omdöme har angetts som hög, god, acceptabel respektive otydligt eller svårbedömt. Leverantören har erhållit det monetära avdrag/påslag som motsvarar respektive omdöme. Omdömet hög har gett det högsta avdraget, god lägre etc.

Förvaltningsrätten kan således konstatera att kommunen i förfrågningsunderlaget har angett underkriterier samt även storleken på det monetära avdraget/påslaget ett sammanfattande omdöme skulle resultera i. Med detta som grund har en grupp på fem personer, representerande olika kompetenser, bedömt och betygsatt de lämnade anbuden.

Det kan givetvis hävdas att bedömningskriterierna kunde ha varit mer konkreta och precisa till sin utformning. Emellertid torde de uttryck som använts ha varit välbekanta för branschfolk, i vart fall med den exemplifiering av arkitektonisk verkshöjd och kvalitet som angetts. För dem har således uttrycken haft en innebörd som inte alltid är given för lekmannen. Att en utvärdering utifrån kriterier av så allmän art som det här är fråga om kan medföra svårigheter och även av anbudsgivare kan uppfattas som subjektiv är också givet. Det är då av vikt att utvärderingen inte görs av en person utan av en grupp representerande olika kompetenser, vilket skett i detta fall. Risker för subjektivitet och osaklighet bli då mindre.

Beaktas bör också att bedömningen görs utifrån den presentation som anbudsgivarna gjort av sina projekt. Det ligger i sakens natur att brister i presentationen medför ett sämre omdöme än vad en mera fullödlig presentation av samma byggnadsprojekt skulle ha medfört. Ett byggnadsprojekts förtjänster kan, om de principer som bär upp gemenskapsrätten och LOU ska följas, bara bedömas utifrån de i förfrågningsunderlaget givna förutsättningarna eller utifrån den ingivna presentationen.

Förvaltningsrätten anser sammanfattningsvis att förfrågningsunderlaget i denna del kan godtas. Förvaltningsrätten anser också att den utvärdering som gjorts med dessa bedömningskriterier som grund kan godtas.

Utvärdering av kvalitets- och miljösystem samt sammanblandning av
kvalificeringsfas och utvärderingsfas

Vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga, ska myndigheten ta hänsyn till olika kriterier som är kopplade till föremålet för kontraktet, såsom pris, leverans- eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftkostnader, kostnadseffektivitet, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt stöd (12 kap. 1 § andra stycket LOU).

Av förarbetena framgår avseende möjligheten till miljöhänsyn vid upphandling bl.a. följande.

Direktivet medger att upphandlande myndigheter även kan ställa miljökrav som utvärderingskriterier (tilldelningsgrunder) inom ramen för en bedömning av vilket anbud som är det mest fördelaktiga anbudet. Dessa kriterier måste vara kopplade till föremålet för upphandlingen. Gemenskapsrättsreglerna utgör dock hinder för ett sådant kriterium i den mån det inte är förenat med krav som gör det möjligt att säkerställa en verklig kontroll av att den information som lämnats i anbuden var korrekt (prop. 2006/07:128 s. 197).

Den upphandlande myndigheten kan enligt 11 kap. 14 och 15 §§ LOU även ställa krav på att leverantören innehar standarder avseende kvalitets- och miljöledningssystem för att styrka sin tekniska kapacitet. Miljöledningssystem är ett system för att organisera miljöarbetet i ett företag, en myndighet eller en organisation. Systemet har som syfte att kontinuerligt förbättra organisationens miljöprestanda genom ett förebyggande och strukturerat arbetssätt. Arbetet bedrivs i olika faser, planering, genomförande, kontroll och åtgärd (prop. 2006/07:128 s 401f.)

Av anförda förarbeten och av EU-praxis framgår således att miljöhänsyn kan beaktas vid utvärderingen för att identifiera det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, förutsatt att kravet är kopplat till upphandlingsföremålet.

Förvaltningsrätten anser emellertid inte att det av förfrågningsunderlaget klart framgår på vilket sätt utvärdering av de delar av leverantörernas kvalitets- och miljöledningssystem som gjorts i upphandlingen är kopplade till upphandlingsföremålet. Man får snarare intrycket att kommunen har utvärderat krav på kvalitets- och miljöledningssystem, vilka utgör kvalificeringskrav och som kommunen redan har godkänt i kvalificeringsfasen. Kommunen skulle därmed i strid med gemenskapsrätten och LOU vid utvärderingen ha använt kriterier som inte utgör kriterier för tilldelning (jfr EU-domstolens dom i mål nr C-532/06 Lianakis).

Fördelningsnyckeln

Om ramavtal ingåtts med flera leverantörer får tilldelning av kontrakt som grundar sig på ramavtalet ske genom tillämpning av villkoren i ramavtalet utan förnyad inbjudan att lämna anbud. Kontrakt ska tilldelas den leverantör som har lämnat det bästa anbudet på grundval av de villkor som angetts i ramavtalet (5 kap. 6 § LOU).

Av förarbetena framgår bl.a. följande.

Om ett ramavtal ingåtts med flera leverantörer tilldelas kontrakt som grundar sig på ramavtalet antingen genom tillämpning av villkoren i ramavtalet, eller, om alla villkor inte är fastställda i ramavtalet, efter en förnyad konkurrensutsättning. Om det är fråga om ett ramavtal med flera leverantörer utan krav på en förnyad konkurrensutsättning, sker tilldelning av kontraktet, om inte särskilda skäl föranleder annat, enligt en i ramavtalet fastställd rangordning eller annan anvisning. Det finns även områden där ramavtal kan vara olämpliga. Konkurrensverket ger exempel på sådana områden och nämner komplexa tjänster, områden med snabb teknisk utveckling och/eller en marknad med strukturomvandling med prissänkningar.

Ramavtal kan även vara olämpliga vid upphandling av tjänster där uppdragstagarna har olika kompetens. Att upphandla arkitekttjänster för att tillgodose såväl behovet av arkitekter för byggnation som trädgårdsarkitekter genom ett och samma avtal är inte lämpligt. För att

lösa detta kan upphandlingen delas upp i flera ramavtal med likartad kompetens i varje ramavtal eller genom en direktupphandling, om förutsättningarna härför är uppfyllda. En viktig utgångspunkt inför ett upphandlingsförfarande är således att den upphandlande myndigheten tar ställning till om upphandlingen lämpligen bör genomföras genom att använda ramavtal och – om ramavtal väljs – hur upphandlingen med ramavtal ska utformas så att konkurrensen inte påverkas negativt (prop. 2006/07:128 s. 169 och 172f.).

Ett ramavtal som innehåller samtliga villkor för senare kontraktstilldelning måste innehålla villkor i form av rangordning eller annan fördelningsnyckel som säkrar att tilldelningen sker på ett objektivt sätt. Om den upphandlande myndigheten ska kunna frågå den i ramavtalet fastställda ordningen mellan leverantörerna bör särskilda skäl föreligga med hänsyn till föremålet för upphandlingen; t.ex. att det är fråga om upphandling av produkter vars priser ofta ändras eller om en jävssituation föreligger. Det bör framgå av ramavtalet att särskilda skäl av sådant slag som nu nämnts kan komma att åberopas (prop. 2006/07:128 s. 175f.).

Av det anförda framgår således att villkoren för senare kontraktstilldelning måste vara fastställda redan i ramavtalet då någon förnyad konkurrensutsättning inte ska ske och att tillämpad rangordningen syftar till att tilldelning av kontrakt sker på ett objektivt och förutsebart sätt.

Enligt förvaltningsrättens mening framgår det varken av förfrågningsunderlaget eller av den i avtalet valda fördelningsnyckeln hur framtida tilldelning av kontrakt faktiskt kommer att ske. Kommunen uppger att den vid varje uppdrag kommer att tilldela kontrakt till den som kan förväntas leverera den typ av gestaltning som efterfrågas, eller uppfyller andra ställda villkor i det aktuella uppdraget. Kommunen anger samtidigt att nummer ett i rangordningen kommer att erhålla störst volym, men inte alltid kommer att vara den som har det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet.

Förvaltningsrätten anser mot den bakgrunden att den valda rangordningen och det senare valet av leverantör för ett specifikt uppdrag varken kan anses förutsebar eller objektiv, utan att tilldelning vid varje tillfälle snarare

kommer att ge utrymme för ett stort mått av skön från kommunen sida vid val av kontraktspartner. Genom de fastlagda procentsatserna garanteras inte heller att den valda rangordningen kan följas. Den valda fördelningsnyckeln kan därför inte anses garantera att tilldelning sker på ett objektivet sätt.

Sammanfattning

Förvaltningsrätten har ovan konstaterat brister i upphandlingen, vilket kan antas ha medfört skada för Liljewall. Det finns därför skäl för ingripande enligt LOU.

Eftersom de brister som förekommer i upphandlingen främst är hänförliga till upphandlingens konkurrensuppsökande skede bör upphandlingen göras om (jfr Regeringsrättens avgörande RÅ 2005 ref 47). Det finns därför inte skäl att pröva övriga av Liljewall anförda omständigheter. Däremot finns det skäl för kommunen att vid den nya upphandlingen beakta de synpunkter som framförts i målen, även de som inte bedömts vara tillräckligt tungt vägande för ett ingripande enligt LOU.

Dahrén Arkitekter AB:s ansökan

Dahrén har uteslutits i kvalificeringsfasen med motiveringen att Dahréns anbud saknade dokumenterade mätbara kvalitetsmål och rutin för korrigerande/förbättrande åtgärd, vilket krävs för prövning av anbudsgivare enligt AUB.51. Av kommunens yttrande framgår att kommunen även anser att bolaget i de delar som anbudet har brutit oriktigt har redovisat projektanknutna kvalitetsmål och åtgärder, och inte så som kravet var uppställt, företagsanknutna sådana.

Dahrén menar att de genom inlämnat material har visat att bolaget uppfyller ställda krav. Dahrén menar även att kommunen har sin egen tolkning av vad ledningssystem för kvalitet är.

Fråga är om kommunen haft skäl att utesluta Dahrén från utvärderingen.

Förvaltningsrätten anser att förfrågningsunderlaget inte på ett tydligt sätt anger att kvalitetsledningssystemet ska redovisas i den omfattning som kommunen senare har krävt, utan att anbudsgivare har haft att redovisa sina ledningssystem så som de beskrivs i tillämpade manualer. Av AUC.221 framgår att leverantören först i samband med uppdrag och vid avtalsuppföljning på anmodan ska kunna visa upp uppfyllelse av olika kvalitetsmål och protokoll.

Förvaltningsrätten anser således att utredningen inte klart visar att bolaget inte uppfyllt kraven i förfrågningsunderlaget såsom de har varit formulerade i denna del. Bolaget borde därför inte ha uteslutits från upphandlingen av de skäl som kommunen anfört. Även i denna del finns det därför grund för ingripande enligt LOU. Eftersom förvaltningsrätten redan tidigare funnit att upphandlingen ska göras om föranleder detta ställningstagande emellertid inte någon ytterligare åtgärd från förvaltningsrättens sida.

LOHK Arkitektkontor AB:s ansökan

LOHK har gjort gällande att kommunen inte utan vidare åtgärd kan fullfölja en upphandling där hälften av anbudet har förkastats av formella skäl och med hänvisning till krav som inte står i rimlig proportion till det som upphandlas. LOHK har inte på anförda grunder förmått visa att

upphandlingen varit behäftad med brister. Förvaltningsrätten anser därför inte att det hade funnits skäl att ingripa mot upphandlingen på de grunder som LOHK har anfört. LOHK:s ansökan ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B LOU)

Olle Holmstedt
Chefsrådman

Föredragande i målen har varit föredraganden Henny Johansson.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentligpart räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas, anledning förekommer till ändring i det slut vartill förvaltningsrätten kommit eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. den klagandes namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till kammarrätten,
2. det beslut som överklagas med uppgift
3. om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
4. de skäl som klaganden anger till stöd för begäran om prövningstillstånd,
5. den ändring av förvaltningsrättens beslut som klaganden vill få till stånd,
6. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans ombud. Adressen till förvaltningsrätten framgår av beslutet. Om klaganden anlitar ombud ska denne sända in fullmakt i original samt uppgi sitt namn, adress och telefonnummer.

Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska Ni utan dröjsmål anmäla ändringen till kammarrätten.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

DV 3109/1B LOU